

# NAPOMENUTIA SVÄTÉHO FRANTIŠKA

(pripravil br. Cyril Jaroslav Brázda, OFM)



... predstavujú vzájomne nezávislý súbor, **celkovo 28**, kratších alebo dlhších úvah na konkrétne duchovné témy, sústredujúce sa na čnosť pokory, pochádzajúcich od svätého Františka z Assisi ...

adresát: bratia Rádu  
vznik: priebežne, v čase pôsobenia svätého Františka (v rokoch 1209/10 – 1226)  
podnet:

*... na Turíce sa všetci bratia schádzali pri kostole Panny Márie Anjelskej, radili sa o dokonalejšom zachovávaní regule ... blažený František ich napomínal, karhal i prikazoval ako to poznal od Pána ... neúnavne napomínal bratov, aby statočne zachovávali sväté evanjelium i regulu, keď to sľúbili; najmä však aby mali v úcte posvätné ofícium ... klaňali sa Telu Pána ... nikoho nesúdili a nepohrdali tými, ktorí žijú v pohodlí ... nikto z bratov, zidených na kapitule sa neodvažoval hovoriť o svetáckych veciach; rozprávali sa o živote svätých, o tom ako žiť lepšie a dokonalejšie v milosti nášho Pána Ježiša Krista ... (→ 3Spol 57-59)*

Tieto kapituly a iné príležitostné rozhovory boli s najväčšou pravdepodobnosťou prostredím, v ktorom Napomenutia, **jednotlivo a postupne, vznikali**, v kratšom či dlhšom časovom rozpätí. Je možné, že vznikali v posledných rokoch života svätého Františka ako vyjadrenie duchovných skúseností, s ktorými sa bratom zveruje ... rok poslednej a konečnej redakcie súboru Napomenutí, ako ich poznáme dnes, nie je známy ...

---

Viaceré z *Napomenutí* korešpondujú s inými spismi svätého Františka, napríklad:

## Napomenutia 26,1-3

↔

## Testament 6.8-10

„Blahoslavený sluha, ktorý dôveruje kňazom, ktorí žijú správne podľa zásad Rímskej cirkvi. A beda tým, ktorí si ich nevážia; lebo i keby boli hriešni,

„Potom mi Pán dal a dáva takú dôveru ku kňazom, čo žijú podľa zásad svätej Rímskej cirkvi pre ich svätenie (6) ...voči nim ... chcem mať bázeň, chcem ich milovať a ctiť (8) ... a nechcem uvažovať

jednako ich nikto nemá súdiť  
čo väčšia je ich služba,  
týkajúca sa tela a krvi nášho Pána Ježiša Krista,  
ktoré oni sami prijímajú  
a len oni vysluhujú ostatným,  
o to väčšiu vinu majú tí,  
ktorí sa voči nim previňujú ...“

o ich hriechoch (9) ...  
lebo z najvyššieho Syna Božieho telesným zrakom  
na tomto svete nič nevidím, iba najsvätejšie telo  
a najsvätejšiu krv, ktoré oni prijímajú  
a len oni iným vysluhujú (10) ...

Napomenutia sa takmer vždy odvíjajú **od biblického citátu**, prakticky z **Nového Zákona**, a viaceré z nich obsahujú priame či nepriame citáty z myšlienok **cirkevných otcov kresťanského staroveku a ranného stredoveku** ( → sv. Augustín ↔ Napomenutia 9,4; → sv. Gregor Veľký ↔ Napomenutia 3, 7-8; → Cassián ↔ Napomenutia 10,4).

Napomenutia svätého Františka (svojou stručnosťou a výstižnosťou rady, či odporúčaného konania) **pripomínajú výroky otcov púšte** (apofthegmata):

otec Pimen Veľký: „*kto vypočuje reč, ktorá ho roztrpčí, zabolí či rozladí, a preniesie sa nad ňu mlčaním; oklamany, strpí to a neodpláca sa - ten dáva svoju dušu za blížneho.*“

„*kto radšej podstúpi prenasledovanie, než by chcel byť oddelený od bratov, rozhodne zostáva v dokonalej poslušnosti, lebo dáva svoj život za svojich bratov.*“ (→ Napomenutia 3,9)

K tomu možno poznamenať, že cesty ku kresťanskej dokonalosti, ktorá vlastne nie je ničím iným ako „mať Ducha Pánovho a jeho sväté pôsobenie“ (→ Reg 10,8) sú rozličné, ale cieľ je ten istý (→ 1Kor 12,4)

Každé z Napomenutí má plný význam samé o sebe, bez vzťahu k nasledujúcim; v každom z nich ide o vnútorný postoj v (konkrétnej) životnej situácii; **smeruje k pravde srdca ... lebo zvnútra, z ľudského srdca vychádzajú zlé myšlienky ... všetky tieto zlá vychádzajú zvnútra a poškrňujú človeka** (→ Mk 7,21.23), *preto pristupujme s úprimným srdcom v plnosti viery, so srdcom očisteným od zlého svedomia ... a tak sa pobádajme k láske a dobrým skutkom* (→ Hebr 10,22.24)

## **STRUČNÝ KOMENTÁR K OBSAHU NAPOMENUTÍ SVÄTÉHO FRANTIŠKA**

### **Napomenutia 1**

#### **1. O tele Pána**

Pán Ježiš povedal svojim učeníkom: » „Ja som cesta, pravda a život. Nik nepríde k Otcovi, iba cezo mňa. Ak poznáte mňa, budete poznať aj môjho Otca. Už teraz ho poznáte a videli ste ho.“ Filip sa ozval: „Pane, ukáž nám Otca a to nám postačí.“ Ježiš mu vravel: „Filip, toľký čas som s vami a nepoznáš ma?! Kto vidí mňa, vidí Otca.“ « (Jn 14,6-9).

Otec »prebýva v neprístupnom svetle« (1 Tim 6,16), »Boh je duch« (Jan 4,24) a »Boha nikto nikdy nevidel.« (Jn 1,18). Pretože Boh je duch, je viditeľný len v duchu; lebo »Duch oživuje, telo nič neosoží.« (Jn 6,63).

Avšak ani Syn, pokiaľ je rovný Otcovi, nie je nikomu viditeľný ináč ako Otec, ani nie ináč ako Duch svätý.

Preto sú zahrnutí všetci, ktorí síce videli Pána Ježiša Krista v jeho človečenstve, avšak nevideli ho a neverili v neho podľa ducha a božstva, že je pravý Syn Boží.

Práve tak sú zahrnutí i všetci tí, ktorí síce vidia sviatosť Kristovho tela, ktoré je posvätné sprítomňované v rukách kňaza na oltári skrze slova Pána pod spôsobom chleba a vína, ktorí však nevidia a neveria podľa ducha a božstva, že je to skutočne Najsvätejšie telo a krv nášho Pána Ježiša Krista, ako to dosvedčuje sám Najvyšší, keď hovorí: » toto je moje telo, toto je moja krv novej zmluvy « (Mt 26,26.28) a » Kto je moje telo a pije moju krv, má večný život. « (Jn 6,54).

Preto len ten, kto má ducha Pánovho, ktorý prebýva v jeho verných, prijíma Najsvätejšie telo a krv Pána (zrov. Jn 6,62); všetci ostatní, ktorí nemajú z tohto ducha a odvažujú sa prijímať, »jedia a pijú si odsúdenie« (1 Kor 11,29).

Nuž, »ľudia, ako dlho chcete mať nechápavé srdce« (Ž 4,3), prečo nechcete poznať pravdu a »veriť v Syna Božieho« (Jn 9,35)? Hľa, denne sa ponížuje, ako kedysi zostúpil z »kráľovského trónu« (Mudr 18,15) do života Panny; denne k nám prichádza v pokore, denne zostupuje z Otcovho lona v rukách kňaza na oltár. A ako sa ukázal svätým apoštolom v skutočnom tele, tak sa nám dnes ukazuje vo svätom chlebe; a ako oni, keď sa na neho dívali, videli len jeho telo, ale verili, že je Pán a Boh (Jn 20,28), pretože na neho hľadeli duchovným zrakom, tak i my, keď vidíme telesným zrakom chlieb a víno, hladíme a veríme, že je to jeho pravé a živé Najsvätejšie telo a krv. A takýmto spôsobom je Pán neustále so svojimi vernými, ako sám hovorí: »A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.« (Mt 28,20).

Svätý František v tomto Napomenutí upozorňuje, že duch oživuje, telo nič neosoží (1,6), preto **pravou (životnou) múdrosťou je smerovať k večnému životu** (→ 2Cel 102). Ten sa zjavuje v Ježišovi Kristovi a v spoločenstve s ním (→ 1Jn 1,1-3), ktoré sa uskutočňuje v Eucharistii (1,12); týmto spôsobom je Pán so svojimi vernými ako sám hovorí: „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta“ (1,22).

Ústrednou témou tohto Napomenutia je **tajomstvo Eucharistie**; svätý František tu vyznáva základné prvky viery Cirkvi vo svojej dobe, a ktorá učí:

- a. nielen o živom, ale aj oživujúcom Tele a Krvi v Eucharistii (→ 1,10-11)
- b. o zmene podstaty chleba a vína pri zachovaní formy chleba a vína (→ 1,19-21)\*
- c. o tajomstve Kristovho vtelenia, utrpenia a oslávenia v Eucharistii, pričom svätý František **zvlášť vyzdvihuje pokoru vtelenia** (→ 1,16-18)

Napokon (dvakrát → 1,9; 1,18) zdôrazňuje náuku Cirkvi, podľa ktorej *nikto, hoci by bol akokoľvek počestný, nábožný, svätý a rozumný, nemôže a nesmie konsekrovať Eucharistiu a vykonať oltárnu obetu, ak to nie je kňaz platne ordinovaný viditeľným a hmatateľným biskupom* (→ vyznanie viery pápeža Inocenta III. proti valdénom z roku 1208).

\* svätý František používa v tomto Napomenutí pojem nie „premenenie“ (transubstantiatio), známy zo scholastickej teológie ale: „posvätenie“ (sanctificatio), známy z patristickej tradície; významovo však ide o to isté; latinské „transubstantiatio“ (alebo aj „consecratio“) je vysvetlením (patristického) „sanctificatio“.

## Napomenutia 2

### 2. O zle vlastnej vôle

Pán povedal Adamovi: »Zo všetkých stromov záhrady smieš jesť, ale zo stromu poznania dobra a zla nesmieš jesť« (Gn 2,16-17). Z každého rajského stromu teda mohol Adam jesť a nezhršil, dokiaľ sa neprevinil proti poslušnosti. Lebo ten je zo stromu poznania dobra a zla, kto si privlastňuje svoju vôľu a vychvaľuje sa všetkým tým dobrom, ktoré Pán v ňom hovorí a pôsobí, a tak sa mu našepkávaním diabla a prestúpením zákazu dostáva ovocie poznania zla; za to neujde trestu.

Svätý František v tomto Napomenutí **upozorňuje na zlo neposlušnosti**, jeho pôvod (→ 2,1-2) i aktuálnu podobu ako **svojevôle** (→ 2, 3), ktorá bola (a stále je) príčinou poznania zla (→ 2, 4) a spravodlivého (Božieho) trestu (→ 2, 5).

## Napomenutia 3

### 3. O dokonalej poslušnosti

Pán hovorí v evanjeliu: »Kto sa nezriekne všetkého, čo má, nemôže byť mojim učeníkom.« (Lk 14,33). »Kto by si chcel život zachrániť, stratí ho.« (Mt 16,25). Všetko, čo má, opúšťa a svoj život stráca ten človek, ktorý seba samého úplne vydá k poslušnosti do rúk predstaveného. A to je pravá poslušnosť, ak vie, že čokoľvek robí alebo rozpráva, že to nieje proti vôli predstaveného, len vtedy ak to, čo koná, je tiež dobré. A ak vidí niekedy podriadený niečo, čo by pre jeho dušu bolo lepšie a užitočnejšie než to, čo mu prikazuje predstavený, nech to, čo poznal, prinesie dobrovoľne Pánovi ako obeť a nech sa snaží starostlivo vykonať to, čo si praje predstavený; lebo to je pravá poslušnosť plná lásky, ktorá sa Bohu páči a blížnemu je ku spásu.

Keby však predstavený prikázal podriadenému niečo, čo je proti jeho svedomiu, nech od neho neodíde, i keď ho nemôže poslúchnuť. A i keby si na neho preto zasadol, nech ho pre Boha tým viac miluje. Lebo kto skôr znesie prenasledovanie, než by odišiel od svojich bratov, ten zostáva v pravej a dokonalej poslušnosti, preto že »dáva život za svojich priateľov« (Jan 15,13).

Je totiž mnoho rehoľníkov, ktorí pod zámienkou, že majú lepší názor než je to, čo im predstavení prikazujú »obzerajú sa späť« (Lk 9,62) a vracajú sa k tomu, čo vlastnou vôľou odvrhli (zrov. Pr 26,11). Ti sú ako vrahovia, pretože svojím zlým príkladom zahubia mnoho duší.

Hovoria **o poslušnosti, zo strany toho komu sa prikazuje** a sú svätým Františkom odporúčaným konaním na problém predostretý v Napomenutí 2.

Ideál poslušnosti nespočíva podľa svätého Františka len v plnení príkazu a ani sa ním nevyčerpáva, ale **v iniciatívne nekonat' proti vôli predstaveného**, pokiaľ to, čo sa koná je (zároveň) aj dobré (→ 3,4). Ideálom teda nie je pasívna; ale aktívna poslušnosť alebo tiež osobná tvorivosť čiže **kreativita, vložená do vôle predstaveného**. Svätý František ide ešte ďalej – ak sa vidí čosi lepšie a užitočnejšie pre svoju dušu ako to, čo sa nariaďuje, má sa to **dobrovoľne obetovať Bohu a usilovať sa splniť, čo sa nariaďuje** (→ 3,5). Konat' inak (proti tomuto Napomenutiu), považuje svätý František za obzeranie sa späť (→ Lk 9,62) a za pohoršenie rovné zlu vraždy, pretože zlým príkladom privádza mnohých do záhuby (→ 3,11).

**Takýto obsah poslušnosti je však pohoršením, ak niet zmyslu pre Božie veci, len pre ľudské** (→ Mt 16,23). Svätý František v Napomenutí odporúčanú poslušnosť nazýva poslušnosťou z lásky (→ 3,6) a **je aj formou a spôsobom chudoby**, pretože pre Pána ešte všetko neopustil ten, kto si ponechal mešec svojvôle (→ 2Cel 140).

Na pozadí tohto Františkovho Napomenutia nemožno nevidieť **túžbu a úsilie nasledovať Pána Ježiša Krista, ktorý nehľadal svoju vôľu** (→ Jn 5,30), zriekol sa seba samého (→ Flp 2, 7) a stal sa poslušným až na smrť (→ Flp 2, 8).

Svätý František je realistický; zaoberá sa aj problémom „**námietky svedomia**“ (→ 3,7-9). V tejto súvislosti je vhodné si uvedomiť, že svedomie (syn-eidésis, čiže spolu-myslenie; predovšetkým s Bohom) je autentickou normou konania, pokiaľ je primerane formované a súhlasí s Božou vôľou\*. Často sa totiž zamieňa individuálny (individualistický) spôsob myslenia so svedomím a to je veľké nedorozumenie a omyl. Rehoľná poslušnosť nie je zvyčajne spojená s voľbou medzi dobrom a zlom, ale medzi dobrým a lepším ... v prípade, že určité rozhodnutie (predstaveného) je menej dobré, neznamená, že je zlé a preto nelegitímne čiže nezáväzná ...

\* človek sa má riadiť svojím istým svedomím, hoci by bolo mylné; má sa však usilovať, aby jeho svedomie nebolo iba (subjektívne) isté ale aj (objektívne) správne. *Nezriedka sa (totiž) stáva, že sa svedomie mylí z neprekonateľnej nevedomosti, bez toho, že by stratilo svoju dôstojnosť. To, pravda, nemožno povedať vtedy, ak sa človek málo stará hľadať pravdu a dobro a keď hriechne návyky postupne zaslepia svedomie* (→ GS 16).

... môže však nastať situácia (a práve o tej sa zdieľajú svätý František) keď predstavený prikazuje niečo

- a. protikladné Božím prikázaniam
- b. protikladné partikulárnemu právu (konštitúciám alebo stanovám)
- c. prinášajúce vážnu a nepochybnú škodu (tomu, kto má poslúchnuť alebo tretej osobe)

... **v týchto prípadoch (a len v týchto) poslušnosť nezaväzuje**: žiaden človek nie je poslušnosťou viazaný poslúchnuť niekoho v tom, kde sa pácha priestupok alebo hriech (→ NReg 5,2; Lvk 8,41), inak odmietnutie poslušnosti spôsobuje často veľkú škodu pre pohoršenie (→ 3,11) a jednotu spoločenstva. Svätý František odporúča nasledujúce správanie sa: „nech ho (predstaveného) nepočúvne, ale **nech ho neopúšťa**. A keby ho niektorí za to prenasledovali, nech ich ešte viac miluje kvôli Bohu. Lebo, kto radšej podstúpi prenasledovanie, než by chcel byť oddelený od bratov, rozhodne ostáva v dokonalejšej poslušnosti, lebo dáva život za svojich bratov“ (→ 3,7-9) a sám svätý František dával v tomto zmysle príklad (→ 2Cel 188) a hovorí aj to, že „medzi darmi, ktoré mu milostivo udelila Božia dobrota, je aj milosť, že by hoc aj novica, ktorý je len hodinu v Ráde, poslúchal, ak by mu bol daný za gvardiána, rovnako horlivo ako aj najstaršieho a najskúsenejšieho brata. Podriadený nemá vidieť vo svojom predstavenou človeka, ale toho pre lásku ktorého je poddaný. **Čím menej je predstavený hoden úcty, tým Bohu milšia je pokorná poslušnosť voči nemu** (→ 2Cel 151).

#### Napomenutia 4

##### 4. Že si nikto nemá prisvojovať úrad predstaveného

»Neprišiel som, aby som sa dal sa obsluhovať, ale aby som slúžil« (Mt 20,28), hovorí Pán. Tí čo sú predstavení, nech sa chvália týmto úradom len tak, ako keby boli určení k službe umývať bratom nohy (zrov. Jan 13,14). A ak ich zarmúti to, že sú zbavení úradu predstaveného, viac, než keby boli zbavení služby umývať nohy, potom si tým viac naplňujú mešec ku škode pre dušu (zrov. Jan 12,6).

#### Hovoria o poslušnosti, zo strany toho kto prikazuje.

Svätý František, **v prvej časti Napomenutia, zdôrazňuje úlohu predstaveného ako službu umývania nôh** (→ 4,2), predkladajúc príklad samého Pána Ježiša Krista (→ 4,1) ... a nikto nech sa nedá oslovovať prior\*, ale nech sa všetci vo všeobecnosti oslovujú Menší bratia ... (→ NReg 6,3) ...

*\*(doživotný) titul predstaveného v mnišských rádoch*

... má byť dobrými rovnako tak milovaný ako zlými obávaný (→ 2Cel 186) ... má byť nepriateľom hriechov, avšak lekárom hriešnikov ... mal by byť takým, aby jeho život mohol byť zrkadlom správneho života (→ 2Cel 187) ...

... na druhej strane však chcel aby (predstavených) všetci bratia milovali a ctili, pretože nesú ťažké bremeno starostí a námah ... (→ 2Cel 187)

**V druhej časti Napomenutia varuje pred zmýšľaním na skazu svojej duše** (→ 4,3) ... keď pozoroval, **ako niektorí dychtia po úradoch v Ráde** a sú toho nehodní pre

ctižiadostivosť, hovorieval, že už nie sú Menšími bratmi ... niektorých bratov, nešťastných preto, že už nemajú úrad, prísne karhal, pretože v úrade nehľadali bremeno, ale pocty ... (→ 2Cel 145)

## Napomenutia 5

### 5. Že nikto nemá klásť svoju chválu do niečoho iného než do Pánovho kríža (Gal 6,14)

Uvažuj, človeče, k akej dôstojnosti ťa povzniesol Pán Boh, keď ťa podľa tela stvoril k obrazu svojho milovaného Syna a podľa ducha utvoril k svojej vlastnej podobe (zrov. Gn 1,26). A všetky tvory pod nebom slúžia svojmu Stvoriteľovi, poznávajú ho a poslúchajú podľa svojej prirodzenosti lepšie ako ty. A ani zlí duchovia ho neukrižovali; ale ty si ho v spolčení s nimi ukrižoval a dosiaľ križuješ, keď máš svoje potešenie v nerestiach a hriechoch.

Čím sa teda môžeš chváliť? Keby si bol tak chytrý a múdry, že by si mal všetky vedomosti a dokázal prekladať všetky jazyky a prenikať veci nebeské, predsa sa tým všetkým nemôžeš chváliť. Ved' jediný zlý duch vedel viac o nebeských veciach a ešte dnes vie o veciach pozemských, než všetci ľudia dohromady, s výnimkou toho, keby niekto dostal mimoriadne poznanie najvyššej múdrosti od Pána. Práve tak, keby si bol krajší a bohatší než všetci ostatní a keby si trebárs aj zázraky konal a diablov vyhánal, to všetko je proti tvojej prirodzenosti a nijak ti nepatrí a vôbec sa tým nemôžeš chváliť.

Avšak v jednej veci môžeme »sa chváliť: svojimi slabosťami« (2 Kor 12,5), a keď denne nesieme svätý kríž nášho Pána Ježiša Krista.

Toto Napomenutie, svedčí o tom ako svätý František vnímal (dôstojnosť osobnosti) **seba i každého človeka v tajomstve Krista** (→ kristologicky) ... *všimni si, človeče, aké vznešené postavenie ti určil Pán Boh, lebo ťa stvoril a stvárnil na obraz svojho premilého Syna podľa tela a na jeho podobu podľa ducha* (→ 5,1)

... „človek je jediný tvor na zemi, ktorého Boh chcel kvôli nemu samému.“ Človek, ktorého Boh takto „chcel“, ktorého si od večnosti „vyvolil“, povolal a určil na milosť a slávu, to je „každý“ človek, človek zvrchovane konkrétny a zvrchovane reálny; je to človek v celej plnosti tajomstva, ktorého sa stal účastným v Ježišovi Kristovi, tajomstva, na ktorom sa neprestajne stáva účastným každý z tých miliárd ľudí, žijúcich na našej planéte, a to už od chvíle svojho počatia pod srdcom matky ...“ (→ Ján Pavol II., Redemptor hominis, 13)

Hoci bola človeku daná taká vynikajúca dôstojnosť, predsa všetky (ostatné) stvorenia svojím spôsobom (vlastným ich prirodzenosti) **slúžia poznávajú a poslúchajú** svojho Stvoriteľa lepšie ... (→ 5,2)

... keď našiel niekde pospolu mnoho kvetov, kázal im a povzbudzoval ich ku chvále Pána ... tak pripomínal osiatym poliam, viniciam, skalám i lesom, žblnkajúcim potokom i zeleni záhrad, zemi i ohňu, vzduchu i vetru Božiu lásku a napomínal ich k radostnej poslušnosti (→ 1Cel 81) tiež všetky živé tvory, vtáky a plazy ... horlivo napomínal, aby svojho Stvoriteľa chválili a milovali (→ 1Cel 58) ... a chránili sa hriechu nevďačnosti (→ Kvietky 16)

... **všetko toto, čo nerozumné stvorenia robia podľa svojej prirodzenosti, má (a môže) vo vynikajúcej miere robiť aj, a predovšetkým, človek** podľa svojej prirodzenosti, ktorej je vlastná schopnosť (vedomej a dobrovoľnej) lásky ... lásky, aká je v Bohu (→ 1Jn 4,16) ...

... **človek má však záľubu v nerestiach a hriechoch** (→ 5,3) a to bolo, a je, príčinou ukrižovania Pána (→ 5,3) ... *bol prebodnutý pre naše hriechy, strýznený pre naše neprávosti ... išli sme každý svojou cestou a Pán na neho uvalil nepravosť nás všetkých* (→ Iz 53,5.6) ... **preto nám patrí zahanbená tvár** (→ Dan 9,7) **a srdce skrúsené a ponížené** (→ Ž 50, 19) ...

... nemôžeme sa preto ničím chváliť ... lebo hoci by kto ovládal všetku vedu a vedel vyložiť všetky druhy jazykov a podrobne preskúmal všetky nebeské veci (→ 5,5) a lásky nemal, nič by mu to neosožilo (→ 1Kor 13,3) ba keby aj konal zázraky, ako je vyháňať diabla (→ 5,7) ... lebo **kvôli veciam, ktoré dokáže aj hriešnik** (→ Mt 7,22-23) **si nik nesmie lichotiť ... preto svoju slávu máme hľadať v tomto:**

**preukazovať Bohu náležitú úctu  
verne mu slúžiť  
a len jemu pripisovať všetko, čo nám dáva** (→ 2Cel 134)

... a môžeme sa **chváliť svojimi slabosťami\*** (→ 2Kor 12,5.10) **a denne niesť svätý kríž nášho Pána Ježiša Krista** (→ 5,8), cez ktorý je svet ukrižovaný pre (nás) a (my) pre svet (→ Gal 6,14) ...

*\* ... ktorými sú bližšie neurčené a (individuálne) ľudskú moc presahujúce a pretrvávajúce ťažkosti ...*

... Toto je evanjeliovou požiadavkou (→ Lk 9,23) a podmienkou (→ Lk 14,27) avšak pre svätého Františka, chválou, ba priam výsadou ... a vrcholí v stigmatizácii na La Verne (→ Legenda väčšia, 13)

... v apoštolskom liste o kresťanskom zmysle ľudského utrpenia - SALVIFICI DOLORIS – svätý otec Ján Pavol II., okrem iného píše: „...účasť na Kristovom utrpení je súčasne utrpením pre Božie kráľovstvo. Pred spravodlivým Bohom a pred jeho súdom budú hodní toho kráľovstva všetci, čo majú účasť na Kristových utrpeniach. Svojimi utrpeniami v určitom zmysle odplácajú ... nekonečnú cenu Kristovho utrpenia a smrti, ktoré sa stali cenou nášho vykúpenia ... a tak aj ľudia svojím utrpením preň (→ Božie kráľovstvo) dozrievajú, akoby zahalení tajomstvom Kristovho vykúpenia ... (→ 21) ... **v Kristovi Boh zdôraznil, že chce pôsobiť predovšetkým cez osobitné utrpenie, ktoré je slabosťou a ponížením človeka, a že práve v ňom chce prejavíť svoju moc** (→ 23) ... keď na počiatku dejín sa chcel byť ako Boh (→ Gn 3,5-6) vlastnou (ľudskou) mocou a pýchou ...

V tomto zmysle môžeme vnímať „svoje slabosti a každodenné nesenie kríža“ aj **ako spôsob chudoby, formou zrieknutia sa všetkej ľudskej moci až do krajnosti, a ako úkon poslušnosti a pokory** ...

... (zomierajúcemu Františkovi) jeden prostý brat povedal: „Bratku, pros Pána, nech s tebou miernejšie zaobchádza, lebo sa zdá, že jeho ruka dolieha na teba ťažšie ako to prináleží!“ Svätý muž po tých slovách zavzdychal a povedal: „Keby som nepoznal tvoju úprimnú prostotu, hrozil by som sa od tejto chvíle tvojej prítomnosti. Ved’ si sa odvážil karhať a posudzovať Boží súd nado mnou!“ A hoci skrúšený dlhotrvajúcim a ťažkým neudhom ... bozkajúc zem, povedal: „Ďakujem ti, pane Bože, za všetky tieto moje bolesti a teba, môj Pane, prosím, aby si mi stokrát pridal, ak sa ti páči ... lebo naplnenie tvojej svätej vôle je mojou hojnou útechou.“ A bratom sa zdalo, akoby videli druhého Jóba, v ktorom s rastom telesnej neudživosti vzrástala sa jarosť mysle ... (→ Legenda väčšia, 14)

## Napomenutia 6

### 6. O nasledovaní Krista

Bratia, pozorujme všetci dobrého Pastiera, ktorý podstúpil utrpenie kríža, aby zachránil svoje ovce. Ovce Pána ho nasledovali v utrpení a prenasledovaní, o hlade a smäde, v nemoci a pokušení a vo všetkom ostatnom a

dostali za to všetko od Pána večný život. Preto je veľkou hanbou pre nás, Božích služobníkov, že svätí vykonali veľké činy a my chceme získať česť a slávu len tým, že o nich hovoríme a kážeme.

Text týchto Napomenutí, a zároveň aj vysvetlenie ich zmyslu, nájdeme v **Perugijskej legende** (z rokov 1275 – 1300), kde sa uvádza **ako odpoveď na žiadosť novica, ktorý chcel mať žaltár, hoci nevedel dobre čítať, ale čítanie mu robilo radosť** ... hoci mu generálny minister dovolil mať žaltár, predsa ho nechcel mať, bez zvláštneho Františkoveho súhlasu, lebo počul, že svätec **nechce, aby bratia boli žiadostiví vedy** a kníh, ale učí ich aby sa **zapálili túžbou po čistej a svätej prostote, po duchu modlitby a panej Chudobe** – čnostiach, ktoré formovali prvých svätých bratov. (→ LPe 70)

Svätý František, v odpovedi novicovi, prezrádza svoje rytierske zmýšľanie a hovorí rečou zrozumiteľnou dobe, v ktorej boli aktuálne križiacke vojny: „Cisár Karol, Orlando a Olivier, všetci palatíni a statoční bojovníci, boli odvážni v bojoch a prenasledovali neveriacich v pote a námahách až na smrť a získali nad nimi slávne a pamätné víťazstvá, a nakoniec, títo svätí mučeníci, padli v boji za vieru v Krista; dnes je však mnoho takých, ktorí len rozprávaním o ich činoch, chcú získať česť a slávu u ľudí. A v svojich napomenutiach vysvetlil význam týchto slov, keď napísal: „Svätí vykonali veľké činy a my chceme získať česť a slávu len tým, že o nich hovoríme a kážeme; poznanie vedie k domýšľavosti, avšak láska vzdeláva.“(→ LPe 72) ... a dodal: „**Je mnoho takých, ktorí sa radi povznášajú k vedomostiam, avšak blahoslavený bude ten, kto sa stáva neplodným\* z lásky k Pánu Bohu.**“ (→ LPe 73)

... mojimi rytiermi okrúhleho stola sú tí bratia, ktorí sa skrývajú na odľahlých a pustých miestach, aby sa tým horlivejšie venovali modlitbe a rozjímaniu; oplakávali hriechy svoje aj iných. Ich svätosť je známa Bohu, i keď často zostane skrytá ostatným bratom a ľuďom ... a výrok Písma: „Neplodná dostane sedem detí a matka mnohých synov vädne“, vykladal tak, že tou **\*neplodnou je horlivý rehoľník, vzdelávajúci seba i iných svätými modlitbami a čnosťami.**“ A tieto slová často bratom opakoval, predovšetkým na kapitule, ktorá sa konala pri kostolíku Panny Márie Anjelskej v Porciunkule, v prítomnosti ministrov a ostatných bratov ... (→ LPe 71)

## Napomenutia 7

### 7. Že poznanie majú sprevádzať dobré skutky

Apoštol hovorí: »Litera zabíja, ale duch dáva život« (2 Kor 3,6). Literou sú zabíjajú tí, ktorí sa usilujú len a len poznať iba slová, aby platili za múdrejších než ostatní a mohli získať veľké bohatstvo, ktoré potom darujú svojim príbuzným a priateľom. A literou sú zabíjajú tí rehoľníci, ktorí nechcú nasledovať ducha Písma svätého, ale tužia len po tom, aby poznali slová a vykladali ich druhým. A tí naopak sú oživení duchom Písma svätého, ktorí každé písmeno, ktoré poznajú, snažia sa poznať hlbšie a svoje vedenie neprípisujú sami sebe, ale slovom a príkladom ho vracajú Bohu, Najvyššiemu Pánovi, ktorému patrí všetko dobré.

... litera usmrcuje tých, ktorí tužia vedieť iba slová, aby ich medzi ostatnými považovali za múdrejších ... (→ 7,2) ... Duch Božích Písom však oživuje tých, ktorí žiadne z nich, ktoré poznajú a tužia poznať, neprípisujú telu ( čiže: pýche života, samolúbosti, márnej sláve), ale slovom a príkladom ho vracajú najvyššiemu Pánu Bohu ... (→ 7,4)

Tieto Napomenutia sú tematicky podobné predchádzajúcim (→ Napomenutia 6) a ukazujú v čom videl svätý František nebezpečenstvo vzdelanosti: **mnohých robí učenosť neučennivými, pretože im istá tvrdošijnosť nedovoľuje podriaďovať sa cvičeniam**

**pokory** (→ 2Cel 194) ... a chcel tiež, aby bratia boli lepší láskou ako zvedavou vedychtivosťou (→ 2Cel 195)

... **Hovorieval to nie preto, že by pohrdal posvätnou vedou** a hľadel na ňu podozrievavo; **naopak úprimne si ctí učených mužov, ktorí boli v Ráde, a všetkých vzdelaných ľudí;** veď je pravdou, čo napísal v Testamente: „všetkých teológov a tých, čo nám slúžia Božimi slovami, máme si ctíť a vážiť ako tých, čo nám dávajú ducha a život.“ Predvídal však ... že mnohí, pod zámenkou vyučovania iných, opustia svoje povolanie, totiž čistú a svätú prostotu, svätú modlitbu a našu pani Chudobu. A stane sa, napriek ich očakávaniu, že sa stanú zbožnejšími a že sa rozpália sa láskou k Bohu skúmaním Písma, práve tým sa stanú vnútorne chladnými a akoby prázdny, pretože zahodia príležitosť prežiť svoj ideál ... (→ LPe 70) ... uisťoval tiež, že od seba poznania k poznaniu Boha ľahko dospeje ten, kto Písmo pokorne, nie opovážlivo, skúma\* (→ 2Cel 102) ... a hovorieval, že „Natoľko človek vie, natoľko koná; natoľko je rehoľník dobrým kazateľom, natoľko sám podľa toho žije“. Lebo je povedané: „Dobrý strom poznať po ovoci.“ (→ LPe 74)

\* *premyšľa* (→ Lk 2,19)

## Napomenutia 8

### 8. O hriechu závidí, ktorého sa vystríhajme

Apoštol hovorí: »Len pod vplyvom Ducha svätého môže niekto povedať: „Ježiš je Pán“ (1 Kor 12,3); a » nikto nerobí dobre, veru, celkom nik« (Rim 3,12). Kto teda závidí svojmu bratovi dobro, ktoré v ňom Pán hovorí a činí, dopúšťa sa hriechu rúhania, pretože závidí Najvyššiemu samému, ktorý hovorí a činí všetko dobro.

**Závisť je „prešľapom“ proti pokore\***, lebo sa neznáša, že ktosi je „väčší“ **i proti chudobe**, lebo ide o žiadostivosť mať to, čo má iný spojenú s neprajnosťou inému; čiže „prešľapom“ **proti čnostiam, ktoré zvlášť ležali svätému Františkovi na srdci, lebo tvoria základ povolania byť menší** ... keď totiž do regule napísal: „(bratia) majú byť menší“, vysvetľoval to takto: „chcem, aby sa toto (naše) bratstvo nazývalo rádom Menších bratov.“ a ako skutočne menší, podriadení všetkým, vždy hľadali pre seba obyčajnú prácu a málo hodnotenú službu ... tak chcel stavať na istej pôde pravej pokory ... duchovnú stavbu čností (→ 1Cel 38)

\* *Závisť je, dalo by sa povedať, predhistorickým hriechom; je hriechom samého diabla – satana, otca lži a vraha ľudí od počiatku (→ Jn 8,44) lebo závisťou diabla prišla na svet smrť (→ Mudr 2,24). Zlý duch dokáže napodobniť všetky dobré skutky, ktoré navonok robíme, čo sa však týka lásky a pokory, tam je úplne porazený (→ Vita sanctae Melaniae, 43) ...*

**Svätý František na „dobro, ktoré Pán hovorí a koná skrze bratov“ odpovedá úprimnou radosťou:** „ ... keď sa k nemu dostala duchovná vôňa (svätosti) jeho bratov (žijúcich v pustovni v Španielsku), bol vo vytržení v Boha a v duchu jasal ... a bol rozochvený radosťou. Zajasal v chválospev, akoby jeho jedinou slávou bolo počuť o svojich bratoch dobré: „Vďaky ti vzdávam, Pane, ktorý svojich chudobných posväcuješ a vedieš a ktorý si ma potešil takou správou o mojich bratoch! Žehnaj tým bratom mojím najvyšším požehnaním a zvláštnou milosťou posväcuj všetkých, ktorí svoje sľuby plnia a sú svojmu Rádu na česť.“ (→ 2Cel 178)

## Napomenutia 9

## 9. O láske k nepriateľom

Pán hovorí: »Milujte svojich nepriateľov« (Mt 5,44). Svojho nepriateľa miluje naozaj ten, kto sa nermúti nad bezprávím, ktoré mu nepriateľ činí, ale kto sa pre lásku Božiu trápi nad hriechom v jeho duši a preukazuje mu svoju lásku skutkami.

... úprimne miluje svojho nepriateľa ten, kto sa nerozhorčuje nad nepravosťou, ktorú mu tento spôsobuje, ale z lásky k Bohu sa trápi pre hriech jeho duše (→ 9,2-4) ... lebo poníženie (nepravosť) sa pričíta nie tým, ktorí ho znášajú, ale tým, ktorí ho spôsobujú (→ NReg 11,7) Tieto Napomenutia hovoria teda o láske, ktorá je „ovocím hodným (pravého a skutočného) pokánia“ (→ Lver 4,25) a je vlastná spravodlivým (→ Abrahám, → Mojžiš) a napokon samému Kristovi (→ Mt 23,37) ... a kto nechce (blížnych) milovať ako seba, aspoň nech im nespôsobuje zlo, ale nech im koná dobro (→ Lver 4,27).

## Napomenutia 10

### 10. O ovládaní tela

Je mnoho takých, ktorí často, keď sami hrešia alebo zakúšajú bezprávie, obviňujú za to nepriateľa alebo blížneho. Ale neprávom, lebo každý má tohto nepriateľa v moci, totiž svoje telo, ktorým hreší. Preto »Blahoslavený sluha« (Mt 24,46), ktorý takého nepriateľa, ktorý bol daný do jeho moci, drží neustále spútaného a múdro sa má pred ním na pozore, pretože dokiaľ to bude robiť, nebude mu môcť uškodiť žiadny iný nepriateľ, ani viditeľný, ani neviditeľný.

„mnohí ľudia, ktorí sa dopustia prehrešku ... často obviňujú nepriateľa alebo blížneho. Ale bezdôvodne: lebo každý má svojho nepriateľa v svojej moci, totiž telo\*, pre ktoré hreší ... (→ 10,1-2)

\* nejde tu o negatívny či odmietavý postoj voči telu, ako to chápali bludári v časoch svätého Františka (albigénski), ale zmysle teológie svätého Pavla, ide o zlú žiadostivosť a zlé túžby (→ Lver 11,64) ako to vlastne vysvetľuje aj vnútorný súvis myšlienok v tomto Napomenutí.

Napomenutia hovoria vlastne o **pokore a opatrnosti** ... pokore v ktorej si človek dokáže uznať a priznať a vyznať svoj podiel na vine a neobviňuje iných, skôr ospravedlňuje ...

a opatrnosti, lebo *hriech čiha pri dverách a sleduje (nás) jeho žiadostivosť, a (my) ju predsa (máme) ovládať* (→ Gn 4,7) preto je blahoslavený sluha, ktorý takéhoto nepriateľa (totož telo) ... má vždy pod dohľadom a uvážlivo bude naňho dávať pozor (→ 10,3).

## Napomenutia 11

### 11. Že sa nikto nemá nechať skaziť zlým príkladom druhého

Božiemu služobníkovi nesmie byť nič protivné okrem hriechu. A keby niektorý človek nejako zhrešil a Boží služobník bol preto zarazený a rozčúlený z iného dôvodu než z lásky, potom si »hromadí trest« (Rim 2,5). Ten Boží služobník, ktorý sa na nikoho nerozhnevá ani nerozhorčí, žije skutočne bez vlastníctva. A blahoslavený, kto si nenechá nič pre seba a odovzdáva cisárovi, čo je cisárovo, a čo je Boží, Bohu (Mt 22,21).

Svätý František tu **varuje pred pohoršovaním sa**; aby nikoho nezviedla zloba druhého: ... *všetci bratia, tak ministri a služobníci, ako i ostatní, nech si dávajú pozor, aby pre hriech iného alebo pre zlý príklad neboli rozrušení ani sa nehnevali, lebo diabol chce previnením jedného pokaziť mnohých* ... (→ Nreg 5,7)

Toto je však jedna stránka veci; druhá je spočíva v postoji, ktorý svätý František vyjadruje slovami: ... *a keď vidíme a počujeme vyslovovať alebo konať zlé či rúhať sa Bohu, my hovorme a konajme dobre a chváľme Pána* ... (→ Nreg 17,19)

Znepokojovanie sa a rozčulovanie sa „nie z lásky“ je hromadením si viny (→ 11,2) ... je vášňou, ktorá má formu hnevu a ľudským vzpieraním sa zlu (→ KKC 1765), že človek nemá situáciu v moci. Takto sa tu prezrádza „prvý hriech“ ... čo naznačuje aj zmienka: „Správne žije a nič nevlastní ten Boží sluha, ktorý sa nad ničím nerozčuluje ani neznepokojuje (→ 11,3) ... nič si neponecháva pre seba, ale dáva, čo je ... Božie Bohu (→ 11,4); čo znamená, že moc a vládu (nad situáciou) ako aj všetok súd prenecháva Bohu ...

Z formulácie Napomenutia vyplýva (→ 11,2), že jestvuje aj „**hnev z lásky**“, ktorý **je vlastne úsilím zadost'učiniť, aby sa napravili chyby a zachovalo dobro spravodlivosti**“ (→ KKC 2302); zameriava sa na predovšetkým na zlo, ktoré sa koná, nie na toho, kto zlo koná ...

*Príkladom takej situácie je udalosť vyhnania predavačov a peňazomencov z chrámu Pánom Ježišom Kristom, ktorú zaznamenávajú všetci evanjelisti. Svätý Matúš uvádza aj Pánove slová: „Napísané je: ‚Môj dom sa bude volať domom modlitby.‘ A vy z neho robíte lotrovský pelech.“ (→ Mt 21,12) a svätý Ján poznamenáva, že jeho učeníci si spomenuli, že je napísané: „Strávi ma horlivosť za tvoj dom“ (→ Jn 3,17) a keď Pán Ježiš Kristus povedal Židom: „Zborte tento chrám a za tri dni ho postavím“ (→ Jn 3,19), Ján evanjelista poznamenáva: „Keď potom vstal z mŕtvych, jeho učeníci si spomenuli, že toto hovoril, a uverili Písmu i slovu, ktoré povedal Ježiš.“ (→ Jn 3,22)*

## Napomenutia 12

### 12. Ako poznať ducha Pánovho

Či má Boží služobník ducha Pánovho možno poznať takto: Ak učiní Pán skrze neho niečo dobré, tak si na tom vôbec nezakladá, pretože jeho vlastné ja je vždy nepriateľom všetkého dobrého, ale o to viac má pred očami, ako je v skutočnosti malý a pokladá sa za menšieho než všetci ostatní ľudia.

V tomto napomenutí ide opäť **o pokoru** v podobe: „nechváliť sa tým, že Pán cez (Božieho služobníka) koná niečo dobré (→ 12,2) a to ani nie tak navonok ako skôr vo sebe samom (vo vlastných očiach) ... **podľa toho poznať Pánovho Ducha** (→ 12,1):

Pán Ježiš v Evanjeliu hovorí: „Kto ma miluje, bude zachovávať moje slovo ... a slovo, ktoré počujete, nie je moje, ale Otcovo, toho, ktorý ma poslal ... (→ Jn 14,23.24) ... čo teda hovorím, hovorím tak, ako mi povedal Otec (→ Jn 12,50) ... Otec, ktorý ostáva vo mne, koná svoje skutky (→ Jn 14,10) ... (Otče) ja som ťa oslávil na zemi ... (→ Jn17,4) ... z týchto výrokov vystupuje **obraz Kristovej pokory, ktorá sa nevníma inak ako v jednote s Otcom**, čo je zároveň aj vzorom pre Božieho služobníka, ktorý má do tejto pokory dorastať a v nej spočinúť ...

Telo (opäť v biblickom zmysle) ... dary, ktorá dostala duša, privlastňuje sebe (→ 2Cel 134) ako názorne ukazuje podobenstvo o farizejovi a mýtnikovi v chráme (→ Lk 18,11) a chváli sa nimi ... a tak sám sebe lichotí do vlastných očí, aby nemusel poznať svoju nepravosť a zanevrieť na ňu (→ Ž 36,4)

... keď ho (Františka) chválili, hovorieval takto: „Nechváľte mňa ... lebo ak ten, ktorý mi čosi zapožičal, vezme to späť, zostane mi len telo a duša - tie má i neveriaci ... seba samému však dohovára: „Keby toľkými milosťami zahrnul Pán lotra, bol by vďačnejší ako ty, František.“ (→ 2Cel 133). Takto svätý František plne prežíval to, čo iným odporúčal v Napomenutiach: vo vlastných očiach sa považoval skôr za úbohejšieho a za menšieho od všetkých ostatných ľudí (→12,3).

**Napomenutia 13 – 28** s výnimkou *Napomenutí 27*, ktoré sú *Chválospevom čností zaháňajúcich neresti*, **vznievajú** ako komentár k evanjeliovým blahoslavenstvám, alebo **skôr ako variácie na** prvé z nich: **pokoru** čiže **chudobu v duchu**. Poukazujú na zmýšľanie svätého Františka a jeho prvých spoločníkov o požiadavkách objatej chudoby, ktorá by svojim svetlom vytlačila aj najmenší tieň privlastňovania a urobila ich úplne disponovaných (otvorených) Bohu.

Svätý Bonaventúra o tom píše: „*Ozdoba a Ochrankyňa všetkých čností – pokora – naplnila Božieho muža (Františka) v hojnej miere ... Na pokore, ako múdry staviteľ, položil najprv svoj základ. Naučil sa to od Krista. Hovorieval, že preto Boží Syn zostúpil z Otcovho lona na výsostiach do hĺbín nášho poníženia, aby vyučoval pokore, príkladom i slovom, ako Učiteľ a Majster.*“ (→ Legenda maior, 6) ...

... A toto je zároveň aj **kľúč k čítaniu, porozumeniu a výkladu Napomenutí svätého Františka!**

## Napomenutia 13

### 13. O trpezlivosti

Dokiaľ sa Božiemu služobníkovi všetko deje podľa jeho vôle, nemôže poznať veľkosť svojej trpezlivosti a pokory. Keď však príde čas, že ti, ktorí mali jednať podľa jeho vôle, robia mu pravý opak, tak, akú vtedy prejaví trpezlivosť a pokoru, takú má a nič viac.

Sú tematicky blízke Napomenutiam 11. Aj v týchto ide o „nehnevať sa, pretože človek nemá situáciu v moci“, avšak nielen pokorne, ale aj trpezlivo to znášať, ba ešte viac, ako radí svätý František v Liste ministrom: „... všetko, čo ti prekáža milovať Pána Boha ... či bratia alebo iní ... všetko pokladaj za milosť (2) ... a **považuj to za pravú poslušnosť** voči Pánu Bohu a mne (4) ... a nechci, aby boli lepšími kresťanmi len kvôli tebe (7) ...

## Napomenutia 14

### 14. O chudobe v duchu

» Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo « (Mt 5,3). Je mnoho tých, ktorí sú horliví pri modlitbe a bohoslužbe a ukladajú svojmu telu mnoho pôstov a umŕtvovaní, pohoršujú sa však pre jediné slovíčko, ktoré zdanlivo pôsobí bezprávie ich ja, alebo pre nejakú vec, ktorú im niekto vezme, a hneď sa nad tým rozčulujú. Ti nie sú chudobní v duchu; lebo kto je naozaj chudobný v duchu, nenávidí sám seba a miluje i tých, ktorí ho udrú po líci (zrov. Mt 5,39).

**Varujú pred žiadostivosťou po márnej sláve**, a podobne ako Napomenutia 12, pred „záľubou v sebe“. Tomáš z Celana o tom uvažuje: „ako nás omnoho viac priťahuje márnivosť ako pravá láska; ako priazeň sveta pôsobí mocnejšie ako láska ku Kristovi! A popri

tom vášne nepozorujeme a duchov neskúmame. Keď nás k činu podnecuje márna sláva, nahovárame si, že nás vedie láska Trpezlivo **znášame, že nie sme dobrí, avšak neznesieme, ak nás za dobrých nepovažujú ...**

... tak žijeme z ľudskej chvály, pretože sme len ľudia.“ (→ 2Cel 139) František nemyslel na to, v čom bol dokonalý, len si pripomínal svoje nedostatky v presvedčení, že mu chýba omnoho viac ako má ... (preto) považoval za lepšie keď ho karhali, ako keď ho chválili, pretože to prvé, hovorieval, núti k polepšeniu, to druhé zvádza k pádu (→ 2Cel 140).

## Napomenutia 15

### 15. O pokoji

» Blahoslavení tí, čo šíria pokoj, lebo ich budú volať Božími synmi « (Mt 5,9). Opravdivo pokojní sú tí, ktorí vo všetkom, čo vytrpia na tomto svete, zachovávajú vo vnútri i navonok pokoj pre lásku nášho Pána Ježiša Krista.

Rozširuje myšlienku z Napomenutí 11 a 13 v tom zmysle, že tí, ktorí sa usilujú takto konať z lásky k nášmu Pánovi Ježišovi Kristovi (→ 15,2) **stávajú sa tvorcami pokoja v prvom rade tým, že sami zotrávajú v pokoji duše i tela** (→ 15,2).

## Napomenutia 16

### 16. O čistote srdca

» Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha « (Mt 5,8). Čisté srdce majú tí, ktorí nedbajú o veci pozemské, vyhľadávajú nebeské a tak, čistí v srdci i na duchu, snažia sa bez prestania slúžiť Pánovi, pravému a živému Bohu, a hľadiť na neho.

Hovoria o čistote srdca, ktorá sa tu definuje ako otvorenosť Bohu: „ ... *čisté srdce majú tí, ktorí pohrdajú pozemskými vecami, hľadajú veci nebeské a nikdy sa neprestávajú klaňať Pánovi ...*“ (→ 16,2) **Čistota je tak formou chudoby** v zmysle biblického výroku: „**Pane, ty si moje všetko**“ (→ Ž 119,57) a zároveň „*všetko dobro, najvyššie dobro, dokonalé dobro, jediný dobrý*“ (→ z modlitby z Chvál ku každej liturgickej hodine) ... robí (nás) na veci chudobnými, ale povyšuje čnosťami ... a vedie do krajiny žijúcich (→ Reg 6,4.5).

... jeden z prvých spoločníkov svätého Františka, brat Egíd, ktorý dával príklad pustovníckeho života (→ 1Cel 25) a bol známy svojimi výrokmi duchovnej múdrosti, hovorí o čistote, že je *starostlivou strážou a ustavičnou bdelosťou vonkajších i vnútorných zmyslov, takže ich človek zachováva jedine Bohu* (→ výroky brata Egída, o svätej čistote).

## Napomenutia 17

### 17. O pokornom prijímaní Božej milosti

» Blahoslavený ten služobník « (Mt 24,46), ktorý sa pre dobro, ktoré Boh skrze neho hovorí a koná, nevyvyšuje viac než pre dobro, ktoré hovorí a koná skrze niekoho iného. Hreší ten človek, ktorý požaduje od svojho bližneho viac, než sám chce dať Pánu Bohu (Mt 18,23-35).

**Nabádajú k pokore**, podobne ako Napomenutia 8 a Napomenutia 12. Zaujímavý je však výrok „*prehrešuje sa človek, ktorý, chce viac dostať od svojho blížneho, ako sám chce dať Pánu Bohu*“ (→ Mt 17,2), ktorý je možné čítať v zmysle evanjeliového poučenia, ktoré dáva sám Pán Ježiš: „*Syn človeka neprišiel dať sa obsluhovať, ale slúžiť a položiť svoj život ako výkupné za mnohých*“ (→ Mt 20,28).

Požiadavka „dostať viac od blížneho“ je vlastne formou **lakomstva** a odporuje evanjeliómu pojmu chudoby v duchu (→ Mt 5,3) a minority, v pôvodnom texte ku ktorému nabáda Ježišov osobný postoj, vyjadrený vo vyššie uvedenom výroku.

## Napomenutia 18

### 18. O znášaní blížneho

Blahoslavený človek, ktorý znáša svojho blížneho v jeho krehkosti (zrov. Gal 6,2) práve tak, ako by si sám prial, aby ho on znášal v podobnom prípade (Mt 7,12). Blahoslavený služobník, ktorý všetko, čo dobré má, vracia Pánu Bohu, pretože keď si niečo ponechá pre seba, »ukrýva peniaze svojho Pána« (zrov. Mt 25,18) a »tomu sa vezme aj to, o čom si myslí, že má« (Lk 8,18).

... *blahoslavený človek, ktorý znáša svojho blížneho pre jeho krehkosť* (→ 18,1) ...  
Pre porozumenie týchto Napomenutí je potrebné uvedomiť si význam použitého slova: „**znášať**“, v pôvodnom texte: „sustinet“, čo je odvodené z latinského: „sustineo“ a znamená: **(pevne) podržať, podoprieť**. Vzhľadom k tomu, môžeme tieto Napomenutia vnímať poznámku k Napomenutiám 11, v ktorých svätý František varuje znepokojovaním sa a rozčulovaním sa pre hriech iného ... chce aby sme mali ducha, ktorý sa solidarizuje s blížnym, nie súdi a povyšuje sa; veď sme len prach (→ Gn 3,19) a máme poklad hlinených nádobách (→ 2Kor 4,7) ...

... S ešte väčšou trpezlivosťou sa venoval a pomáhal takým chorým, o ktorých vedel, že kolísajú ako malé deti sem a tam, že sú trápení rôznymi pokušeniami a sklúčeniami na duchu ... aká poľutovaniahodná je naša doba, nielenže kolísavých nepozdvihujeme a pevne nepodržime, ale ešte i udrieme, takže ľahšie padnú (→ 2Cel 177) ...

... v druhej časti týchto Napomenutí sa svätý František vracia k myšlienke o neprivlastňovaní si Pánových milostí a darov, ako o tom hovoria Napomenutia 12, lebo, kto takto koná „*zatajuje u seba peniaz svojho Pána Boha a vezme sa mu aj to, čo si myslí že má*“ (→ 18,2).

... a slovo: „žena, ktorá mala mnoho synov, bude sklamaná“, vykladal (František) takto: „kazateľ, ktorý sa chváli, akoby mnohých svojou vlastnou schopnosťou splodil, spozná, že nemal na nich podiel“ (→ 2Cel 166).

## Napomenutia 19

### 19. O pokornom Božom služobníkovi

Blahoslavený služobník, ktorý sa nepovažuje za lepšieho, keď ho ľudia hlasite chvália a velebia, než keď ho považujú za bezvýznamného, hlúpeho a hodného opovrhnutia; lebo čím je človek pred Bohom, tým je a nič viac. Beda tomu rehoľníkovi, ktorého druhí postavili na predné miesto a on z neho nechce dobrovoľne zostúpiť.

A blahoslavený ten služobník, ktorý nieje povyšovaný svojou vlastnou vôľou a ktorý vždy tuží byť pod nohami druhých.

... **sú parafrázou na Napomenutia 4 s dôrazom na správne seba hodnotenie**, lebo *človek je len taký, aký je pred Bohom, a nič viac* (→ 19,2) ... človek hľadá na výzor (vonkajšok), ale Pán hľadá na srdce (→ 1Sam 16,7) ... preto všetkým riadnym predstaveným kládol na srdce, aby svoj život nemenili inak ako k lepšiemu, aby nehľadali priazeň vo svoj prospech (→ 2Cel 188) ... nepoškuľovali po sláve; z prejavov priazne sa neradovali viac ako z urážok ... a svoj úrad považovali skôr za bremeno ako za hodnosť ... (→ 2Cel 186)

Svätý František sa raz v podobenstve vyslovil, že **dokonale poslušný** rehoľník sa správa tak ako bezduché telo: keď ho posadia na trón, nebude hľadiť hore, ale dole; keď ho oblečú do purpuru, bude sa javiť ako dvojnásobne bledý; **ak ho povýšia k nejakému úradu, zachová obvyklú pokoru**; čím viac ho budú ctíť tým nehodnejším (pocety) sa bude cítiť... (→ 2Cel 152)

## Napomenutia 20

### 20. O pravom a povrchnom rehoľníkovi

Blahoslavený ten rehoľník, ktorý nachádza radosť a potešenie len v presvätych slovách a dielach Božích a privádza nimi s veselou radosťou ľudí k Božej láske. Beda tomu rehoľníkovi, ktorý má záľubu v márných a prázdnych slovách, ktoré sú ľuďom len na smiech.

Svätý František v týchto Napomenutiach **kladie do protikladu** „mať radosť a potešenie“ čiže **záľubu v presvätych výrokoch a skutkoch Pánových** (→ 20,1) **a záľubu v plytkých a neužitočných rečiach** (→ 20,3). Kým prvá záľuba privádza ľudí k Božej láske s radosťou a potešením (→ 20,2); druhá záľuba vyvoláva u ľudí smiech (→ 20,3) a púta na pôvodcu takýchto rečí; tak sa prezrádza **určitá forma márnej slávy**: byť v strede pozornosti ľudí. Pán Ježiš Kristus, ako svedčia evanjeliá, sa „lacnej“ popularite dôsledne vyhýbal (→ Mk 1, 37-38; Jn 6, 14-15) ...

... preto nie telesne, ale duchovne, radostného človeka František tak miloval, že dal na jednej kapitule pre všeobecné poučenie napísať toto napomenutie: „*Bratia sa majú chrániť, aby boli zamračení a smutní pokrytci. Naopak, majú sa javiť ako ľudia radujúci sa v Pánovi; veselí a láskaví ako sa sluší.*“ (→ 2Cel 128)

## Napomenutia 21

### 21. O ješitnom rehoľníkovi tárajovi

Blahoslavený ten služobník, ktorý nehovorí preto, aby dostal odmenu, nechodí na trh so všetkým, čo vie, a unáhle nehovorí, ale najskôr múdro uváži, čo má hovoriť a povedať (zrov. Pr 29,20). Beda tomu rehoľníkovi, ktorý neuchováva vo svojom srdci to dobré, čo mu Pán preukázal (Lk 2,51) a neukazuje ho ostatným skutkami, ale aby dostal odmenu, hľadá sa nimi pochváliť pred ľuďmi. Tým už svoju odmenu dostáva, ale tí, ktorí ho počujú, majú z toho málo úžitku.

Toto Napomenutie hovorí, podobne ako predchádzajúce, o **márnej sláve**, ktorá spočíva v túžbe rehoľníka *popýšiť sa pred ľuďmi* pre dobrá, ktoré mu preukázal Pán (→ 21,2) ... čo býva neraz spojené s túžbou **byť považovaný za lepšieho** (od iných) ... Takýto postoj odporuje pojmu minority ...

Tomáš z Celana o svätom Františkovi zaznamenáva, že keď sa vracal zo samoty, od svojich modlitieb, ktoré ho premieňali takmer v iného človeka, všemožne sa usiloval prispôsobiť sa iným, aby nedával navonok poznať vnútorný oheň a aby pozlátkou ľudského obdivu nestratil, čo získal. Často hovorieval svojim najbližším: „Ak navštívi Pán, pri modlitbe, svojho služobníka nebeskou útechou má, skôr ako sa po modlitbe vráti (medzi ostatných), pozdvihnúť svoje oči k nebu a so zopätými rukami Pánovi povedať: Túto útechu a slasť si mne, nehodnému, Pane, dal; posielam ti ju teda späť, aby si ju uschoval, lebo ja som zlodejom tvojich pokladov ... tak to má byť, keď niekto príde od modlitby, má sa ostatným javiť ako úbohý ... lebo pre maličkosť je možné stratiť neoceniteľnú vec a darcu pohnúť k tomu, že po druhý krát sa zdráha obdarovať ...“ (→ 2Cel 99)

## Napomenutie 22

### 22. O pokáraní

Blahoslavený služobník, ktorý znesie pokáranie, obvinenie a výčitku od druhého práve tak trpezlivo, ako keby káral sám seba. Blahoslavený služobník, ktorý pri výčitke zostane mierny a kľudný, skromne počúva, pokorne prizná svoju chybu a ochotne vykoná pokánie. Blahoslavený služobník, ktorý sa hneď neospravedľuje a pokorne znesie zahanbenie a výčitku za previnenie, na ktorom nemá žiadnu vinu.

Blahoslavený sluha, ktorý napomenutie:

- (trpezlivo) znáša (→ 22,1);
- (vd'áčne) prijme (→ 22,2);
- nevyhovára sa ... **aj keď sa neprevinil** (→ 22,3) ...

... v tomto, priznajme si, odvážnom postoji nemožno vidieť iné ako vôľu a túžbu nasledovať a solidarizovať sa s Tým, ktorý sa stal sťa hluchým, čo nečuje, ako nemý, čo neotvára ústa; podobný človekovi, čo nevie obvinenie vyvrátiť (→ Ž 38,14-15); prebodnutým pre naše hriechy (→ Iz 53,5) ... a ktorý niesol nepravosť nás všetkých (→ Iz 53,6) ...

## Napomenutia 23

### 23. O pokore

Blahoslavený služobník, ktorý je medzi svojimi podriadenými práve tak pokorný, ako keby bol medzi svojimi pánmi. Blahoslavený služobník, ktorý vždy vydrží pod metlou pokáraní. »Verný a rozumný služobník« (Mt 24,45) je ten, ktorý pri všetkých svojich pokleskoch neváha za ne konať pokánie: vo svojom vnútri ľútosťou a navonok vyznaním a zadosťučinením skutkom.

V týchto Napomenutiach svätý František zdôrazňuje vzájomnú poslušnosť, byť „menším“ nielen vo vzťahu k predstaveným, ale aj v hierarchickej štruktúre aj vo vzťahu k sebe rovným ba i podriadeným (→ 23,1)

Napomenutie *blahoslavený sluha, nad ktorým je stále palica nápravy* (→ 23,2) znamená postoj človeka, ktorý si je vedomý, že v diele zdokonaľovania sa je stále „na ceste“; ktorý si pripomína svoje nedostatky v presvedčení, že mu chýba omnoho viac, ako má (→ 2Cel 140) a vie, že vytrvať v čnostiach stojí väčšiu námahu ako ich získať (→ 2Cel 139) ...

... preto má kajúcneho ducha: *neotála napraviť všetky svoje prehrešky vnútorne ľútosťou, navonok spovedou a skutkami odčinenia* (→ 23,3).

Svätý František v Nepotvrdenej regule píše: „ ... bratia ... nech vyznávajú svoje hriechy kňazom nášho rádu. Ak by nemohli iným ... kňazom, v pevnom presvedčení, že keď prijmú pokánie a rozhrešenie od ktoréhokoľvek katolíckeho kňaza, budú bezpochyby rozhrešení od oných hriechov, pokiaľ pokorne a verne vykonajú im uložené pokánie.“ (→ NReg 20,1-2) Svätý František tak dôsledne sleduje cirkevnú nauku o sviatostnej spovedi; ba dokonca, o prvých spoločníkoch svätého Františka hovorí Tomáš z Celana, že *sa často spovedali u diecézneho kňaza, ktorý mal zlú povest' a bol všetkými v opovrhnutí pre svoje neresti. A keď bratov na to ľudia upozorňovali, nevenovali tomu pozornosť a neprestali sa u neho spovedať a preukazovať mu povinnú úctu.* (→ 1Cel 46) ...

... v oblasti cirkevnej nauky o sviatosti pokánia, Florenský koncil (1439), vo vierovyznaní pre Arménov, vidí v ľútosťi, vyznaní a zadosťučinení matériu sviatosti; formu v slovách rozhrešenia od hriechu ... Tridentský koncil (1551) potvrdzuje vieru Cirkvi, že sviatostné vyznanie pred kňazom zodpovedá Kristovmu príkazu a je ustanovené Božským právom ... že je nutné vyznať všetky smrteľné hriechy jednotlivo ... a že len kňaz, hoci by bol v stave smrteľného hriechu, má moc zväzovať a rozväzovať ... II. vatikánsky koncil znovu zdôraznil ekleziologický a sociálny rozmer hriechu a pokánia, čiže spoločenský aspekt hriechu a pokánia, ktorý bol zastretý úsilím zdôrazniť matériu a formu sviatosti ...

*U niektorých teológov vrcholnej scholastiky sa vysoko cenilo vyznanie hriechov a viedlo až k názoru, že laik vzhľadom na jednotu viery a lásky medzi členmi Cirkvi má v prípade nutnosti moc rozhrešiť* (→ Albert Veľký). Tomáš Akvinský nepriznal síce laikovi moc rozhrešovať, ale zdôraznil, že kto sa v prípade nutnosti spovedá laikovi, dostane rozhrešenie, lebo Kristus sám odstráni hriech ... tieto zásady však Cirkev neprijala ... svätý Bonaventúra v tejto veci učí, že sviatosť pokánia sa skladá z ľútosťi v duši, ústneho vyznania a zo skutkového zadosťučinenia ... keď hriešnik skutočne upúšťa od každého smrteľného previnenia, ktorého sa dopustil, keď sa ústne obžaláva a keď to v duši ľutuje a kladie si za cieľ, aby hriech viac neopakoval. Keď to je všetko vykonané, podľa predpísaného spôsobu a keď rozhrešenie vykoná ten, ktorý má svätenie, kľúče kňazstva a právomoc, vtedy je človek zbavovaný hriechu, znovu včleňovaný do Cirkvi (→ ecclesiologicalký aspekt) a uzmiereň s Kristom, prostredníctvom kľúčov kňazstva ... (→ Breviloquium 10,1) ... **zaujímavý je u svätého Bonaventúru dôraz na jednotu s Cirkvou (disciplinárnu stránku) zo strany vysluhovateľa,** keď hovorí: „ ... hoci každý kňaz má svätenie a moc kľúčov, užívanie tejto moci sa vzťahuje len na tých, ktorí sú (biskupovi) riadne podriadení ... (→ Breviloquium 10,6)

Svätý František pripúšťa možnosť, že ak práve vtedy (bratia) nebudú môcť mať kňaza, nech vyznajú svoje hriechy svojmu bratovi (→ 22,3) ... jednako sa však nemajú prestať obracať na kňaza, pretože **moc zväzovať a rozväzovať je zverená jedine kňazom** (→ 22,4).

## Napomenutia 24

### 24. O pravej láske

Blahoslavený služobník, ktorý svojho chorého brata, ktorý mu nemôže odplatiť, miluje práve tak ako zdravého, ktorý mu môže všetko vynahradiť.

V pozadí týchto Napomenutí stojí evanjeliové poučenie o pozývaní hostí na obed alebo večeru: „nevolaj svojich priateľov, ani svojich bratov, ani príbuzných, ani bohatých, aby nepozvali aj oni teba a mal by si odplatu. Ale keď chystáš hostinu pozvi chudobných, mrzákov, chromých a slepých. A budeš blahoslavený, lebo oni sa ti nemajú čím odplatiť. No odplatu dostaneš pri vzkriesení spravodlivých.“ (→ Lk 14,12-14) ... **ide o nezištnú lásku, ktorá je znakom pokory a chudoby v duchu** ...

## Napomenutia 25

### 25. Ešte raz o pravej láske

Blahoslavený služobník, ktorý miluje svojho chorého brata, ktorý mu to nemôže vrátiť, rovnako ako miluje zdravého brata, ktorý mu to môže vrátiť.

Blahoslavený služobník, ktorý miluje a ctí svojho brata, keď je vzdialený, rovnako, ako keď je s ním, a nehovorí i o ňom za jeho chrbtom nič, čo by sa neodvážil povedať v láske i v jeho prítomnosti.

V týchto Napomenutiach **ide o čisté, čiže priehľadné, priehľadné a nepokrytecké vzťahy** medzi bratmi ... čo (brat) nedokáže s láskou povedať (spolubratovi) do očí, nehovorí v jeho neprítomnosti (→ 25,1) ... nejde len o priame ohováranie (posudzovanie) neprítomného brata, ale aj o pritakávanie (s ohováraním a posudzovaním neprítomného brata), za ktorým je neraz skrytá žiadostivosť byť uznávaným od každého či v priazni každého pre súhlas s takými názormi ... byť teda v očiach iných „veľkým“, nie opovrhnutým pre iné (spravodlivé) stanovisko ... **skôr nech každý odsudzuje seba a pohŕda sám sebou** (→ Reg 2,17) ...

## Napomenutia 26

### 26. Že boží služobníci majú preukazovať úctu duchovným

Blahoslavený boží služobník, ktorý dôveruje duchovným, ktorí žijú, ako to ukladá svätá Rímska cirkev. A beda tým, ktorí nimi pohŕdajú! Lebo i keby boli hriešnikmi, nemá ich nikto odsudzovať, pretože Pán sám si vyhradil súd nad nimi. Lebo ako vznešená nad všetko je moc, ktorú majú nad Najsvätejším telom a krvou nášho Pána Ježiša Krista, ktoré oni sprítomňujú a len oni podávajú druhým, tým väčší hriech majú ti, kto sa proti nim previňujú, väčší, než keby hrešili proti všetkým ostatným ľuďom tohoto sveta.

... **sú podobné so stanoviskom vyjadreným v Testamente svätého Františka:** „ ... *Pán mi dal a dáva takú dôveru ku kňazom, čo žijú podľa zásad svätej rímskej Cirkvi, pre ich svätenie, že i keby ma prenasledovali, chcem sa k nim utiekať* (→ Test 6) ... *A nechcem uvažovať o ich hriechoch, lebo v nich poznávam Božieho syna a sú mojimi pánmi. Robím to preto, lebo z Najvyššieho Syna Božieho telesným zrakom na tomto svete nič nevidím, iba Najsvätejšie Telo a najsvätejšiu Krv, ktorú oni prijímajú a len oni iným vysluhujú.*“ (→ Test 9-10)

... čím väčšia je ich služba ... o to väčšiu vinu majú tí, ktorí sa voči nim previňujú (→ 26,3) ... Tomáš z Celana opisuje Františkovo stanovisko, ktorý chcel, aby sa bratia voči všetkým správali ako najmenší a so všetkými ľuďmi žili v pokoji, ale zvlášť ich svojim slovom a príkladom poučoval, podriaďovať sa kňazom ... je však realistický a hovorí: „ak sú ich chyby na prekážku spásy duší, uvážte, že súd patrí Bohu a On odplatí každému v pravý čas. Preto sa podriaďte cirkevnej vrchnosti, aby – pokiaľ to od vás záleží – nepovstala žiarlivosť. Ak budete ľuďmi pokoja, získate Pánovi nielen ľud ale aj kňazov – a to je Pánovi milšie, ako keby ste mu získali len ľud a kňazov pohoršovali. Prikrývajte preto ich chyby, nahrádzajte ich nedostatky a keď to tak robíte, buďte čo najpokornejší.“ (→ 2Cel 146)

## Napomenutia 27

### 27. O čnostiach, ktoré zahŕňajú neresti

Kde je láska a múdrosť, tam nieje strach ani bezradnosť. Kde je trpezlivosť a pokora, tam nieje hnev ani zármutok. Kde je radostná chudoba, tam nieje chamtivosť ani lakomstvo. Kde je pokoj a rozjímanie, tam nieje nekľud a rozčuľovanie. Kde stráži dom bázeň Pánova, tam nepriateľ nenájde prístup (zrov. Lk 11,21). Kde je milosrdenstvo a zdržanlivosť, tam nieje nestriednosť ani tvrdosť.

... **sú chválou čností, ktoré zahŕňajú neresti a hriechy** a zároveň zdôvodnením čností a usilovania sa o ne ... sú „východom z Egypta“ čiže zajatia tohto sveta; zodpovedajú zásadám vysloveným v Regule: „bratia nech ... kážu o neresti a čnosti; o tom, čo je trest a čo sláva ... (→ Reg 9, 4)

Svätý František zložil ešte iné chvály čností, v ktorých vyzdvihuje kráľovnú múdrosť a jej sestru svätú a čistú prostotu (→ 2Cel 189) ... podobne koná aj v týchto Napomenutiach, vyzdvihujúc ich ovocie ... poznám ovocie poslušnosti a viem, že ani jediný okamžik nie je bez zásluh pre toho, kto sa vkladá do jarma (vlády) druhého ... (→ 2Cel 151)

## Napomenutia 28

### 28. Že je treba dobro skrývať, aby sa nestratilo

*Blahoslavený služobník, ktorý dobro, ktoré mu Pán preukázal, »ukladá ako poklad v nebi« (Mt 6,20) a netuží pochváliť sa ním ľuďom v nádeji na odmenu, pretože sám Najvyšší zjaví jeho skutky, komu bude chcieť. Blahoslavený služobník, ktorý ukryva tajomstvo Pána Boha vo svojom srdci.*

... **sú vlastne modifikáciou Napomenutí 21** ... rozšírené však o myšlienku z Evanjelia, že nič nie je skryté, čo by sa nevyjavilo a nič, čo by sa neprezvedelo a nedostalo na verejnosť (→ Lk 8,17) ... **sám Najvyšší však zjaví diela svojho služobníka komu bude chcieť** (→ 28,2) a **preto to nie je jeho úlohou** ... Čokoľvek teda robíte, robte z tej duše ako Pánovi, a nie ako ľuďom! Veď viete, že od Pána dostanete za odmenu dedičstvo. **Slúžte Pánovi Kristovi!** (→ Kol 3,23-24) ... nie sebe, pre márnú slávu ...